

UNIVERSUL LITERAR

ABONAMENTUL

LEI 2,60 ANUAL

Abonamentele se fac numai pe un an.

COLABORATORII ACESTUI NUMĂR

Mircea Rădulescu, Prof. George Dumitriu, Sofronie Ivanovici, N. Pora, Gabriela I. Anastasiu-Vuculescu, Victor Anestin, I. Lefter-Jvelea, N. Davidescu, D. Athanasiu, C. Seurtu, Albert, etc.

ANUNCIURI

Linia pe pagina 7 și 8

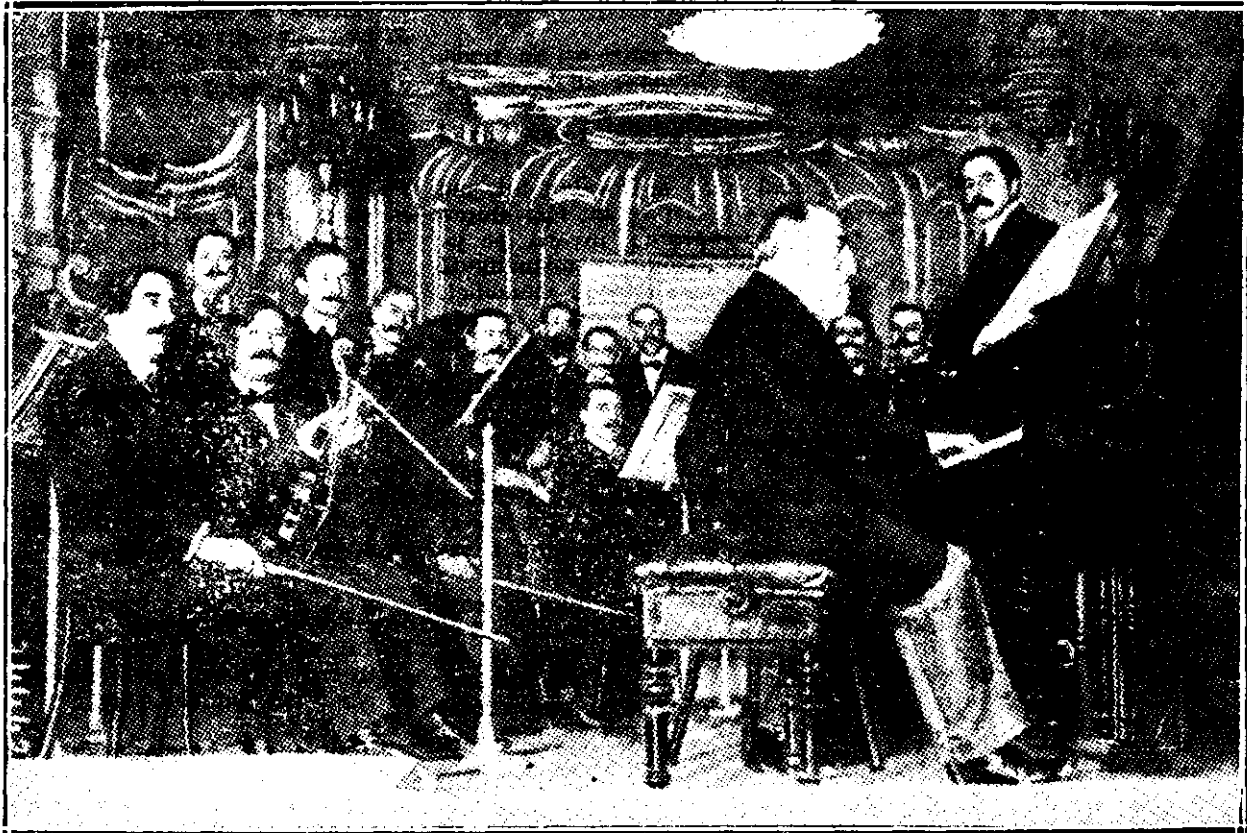
— BANI 20 —

Un ofițer englez împușcat de o canăclă la Brăila

RODIN

Un concert condus de Camille Saint-Saëns

Dacă autenticitatea graa e nesmeitoare ei, ale sale capodopere sculpturale, ce deapauri vor constitui în arta plastică cele mai însemnate gânduri omenești, dacă Renașterea Italiană, în frunte cu Michelangelo, va servi drept pilă generatiilor viitoare, nu-i totuși adevărat că timpurile moderne și-au triunful lor.

A trebuit să renască, în zilele noastre, un geniu ca Rodin, care, însoțit din autenticitate și din Renaștere, să ne dea o artă nouă, să ne înfățișeze caș-d'opere în fața căreia nu putem decât să exclamăm: bine, frumos, genial.

Neținând seamă de colegi, de tradiție franceză, sau reguli la artă, el și-a urmat calea ce a crezut de cuviință, a gândit, a filosofat și a dat la iveală opere nemuritoare. Este, din banal, gândind nu ca toți artiștii, el e excentric poate, pe de altă parte, fiindcă n-a reprezentat subiectele sale la fel cu ceilalți artiști. Din cauza aceasta a și fost lăsat mult timp de critici, de colegi, de profani, câtă vreme și se înclina.

Întrecând chiar pe cei mai fecunzi artiști ai Renașterii, el a excolat mii de studii sculpturale, desene, schițe și proiecte, și în fiecare lucrare a lui privitorul vede gândire, imaginație și mai presus de toate scântele divine în adevărată ei splendoare.

De aceea, statul francez, care e înclinat în privința artelor, înțelegând pe artist, cumgăru și răspundî multe din lucrările maestrului, în toate muzeele și palatele monumentale ale Franței, Astfel Pantheonul, Petit Palais, Luxembourg și altele palate, au cinstea a poseda peste douăzeci și cinci lucrări de sculptură de acest mare maestru.

Gânditorul lui din fața Pantheonului, reprezentat printr-un om nud, plin de vigoare e un capodoperă. I s'a adus învinuirea însă că acest gânditor e nud, iar alții au spus și mai departe batjocorind poza acestei opere.

Pentru artiști ca și pentru eneseătorii un nud e mai valoros decât un manechin îmbrăcat, iar un *gânditor nud*, în artă, e mai frumos și mai plin de interes decât o lucrare reprezentată printr-un individ cu cilindrul și frac.

Căți oameni reprezentat sărutul în sculptură și totuși câți au reușit pe deplin? *Sărutul lui Rodin* e original, fără a fi săpător, e impunzând, muiestros, sublim. Acest grup reprezintă sărutul ideal a doi tineri ce se iubesc din tot sufletul, a doi tineri ce nu știu pe lumea aceasta de cât e trebură să se iubească.

Ionu Bolzeătorul, cu gestul atât de admirabil, *Vârsta de aramă*, într-o poză așa de energică, *Mama lui Dumnezeu*, din care ies primii canoni, *Carinida*, deosebită mult de carinidele celorlalți artiști, *Gândirea*, capul frumos de femeie cu privirea lină de măster și bu-nătate, *Emma*, reprezentată într-un moment de desnadejde, de amărăciune și de sbucium, svărci-lindu-se de greutatea pețepsă la care e condamnată de apururi, *Belleme*, zeița războiului și celelalte multe sculpturi ale lui Rodin sunt opere studiate, gândite și apoi re-lizate în marmură sau în bronz.

În una din ultimele lui lucrări, în *Eva*, Rodin nu ne reprezintă o femeie frumoasă, el ne redă o femeie de acum mii și mii de ani, când omul nu era perfect, când era urât la înfățișare, cu umerii lați, cu mușchii puternici, o Eva ce stănd jos, se frământă, se sbuciumă și se chinuște de păcatul ce la făcuse. Tot se mișcă într'ansa, mușchii se extind, ochii parcă rătăcesc în toate părțile, degetele de la picioa-

re ca și tele de la mână se sgârcoșe cu ciudă. E în aceasta Eva, sbuciumul sufleteș și cășorul al celei dintâi femei ce păcătuște și suferă amarnic.

Celelalte lucrări ca și portretele lui Rodin, constituiesc cîtina expresie de perfecțiune în artă. În ele se vede omul respirând, trăind, cu a-cumănarea, caracterul lumătat, blăndețea sau energia ce a avuțo cel reprezentat. El a știut să pătrundă în sufletele oamenilor, să realizeze momentele frum-ce și pe cele rele și din această observație să ne dea un Unis de Chavaanes, sau un Jean Paul Laurens, un Dalou sau un Falguiere, un Victor Hugo, un Balzac sau un Rochefort, opere ce vor trăi deapaură.

Prin felul cum e gândită și redată, opera lui Rodin, e mai frum-casă, mai perfectă și mai origi-nală de cât ori ce artă pămăntescă -- va fi respectată și considerată în viitor ca cea mai prețioasă din toată plastica, exceptându-se auten-titatea, iar în ziua când statul fran-cez, va reuni toate lucrările lui Rodin, într-un singur mare palat, în ziua aceea Franța va avea cel mai însemnat muzeu după Louvre. Artiștii sculptori nu vor mai avea nevoie de maștrii, nici de școli. Pri-vind acele nemuritoare lucrări care intrunesc toate calitățile unor perfecte opere de artă, se vor ins-pira din ele și vor produce adevă-tata sculptură, mulțumită geniului marelui Rodin.

Prof. George Dumitriu

de la școala de Belle-Arte din Iași

PULBERE DE IDEI

Amanta -- Un soare care încă-zește, dar pârlește.

Modă -- Un magnet: atrage tot ce e ușor...

Venus -- Zeița frumuseții pe al-tatul căreia se sacrifică mai mult aur decât inimă.

Ban -- O etec, care se potrivește la orice broască.

Posteritate -- Nașul oamenilor mari.

Astronomie -- O carte, căreia nu-i cunoaștem decât prefața.

Vesnica-pomenire -- Finalul din finalul victor.

Sofronie Ivanovic

PRIZONIERII

de MIRCEA RADULESCU

Ce nesfârșită tristețe îți strecoara în suflet animalele dintr-o grădina zoologică!

Acești copii ai naturii care se joacă de libertate, de păduri și de cer, acum stau închisi în colivii cașme de fier, prizonieri ai sem-nilor lor civilizate.

Amurgul se lăucează printre frunze, învăluind parcaș întins în-tr-o pulbere fină de aur, palele spinărilor celor doi uriași dela intrarea grotei unde doarme o nimfă, și îți strecoară în suflet o nelămurită melancolie.

Dintre toate animalele, maimu-țele par a su oita mai ușor această stare de robie.

Ele se resemnează și cașă să-si rite libertatea pierdută prin tot felul de desfătări. În fața cușei s'au adunat o mulțime de copii și fac haz pe scoteala lor. O fată blondă agită umbreluța roșie. Una dintre maimuțe se supără, țipă și ame-niță printre grilaj. Dar în minu-tul acesta păzitorul se apropie și caută să o liniștească. Maimuța se uită la dănsul, vrea parcaș să i vor-bească, dar nu poate.

Are însă ochii plini de lacrimi. Dar ora mesei de seară se apropie.

Sălbăteciunile flămânde încep să se agite: lupii, cu privirile aprinse și in-lobitocite se învățesc ceasuri întregi în cușca lor strămtă fără să privească nimic. Vulpile, mirosind aerul, așteaptă viclene, urzind vre-un plan de evadare. Capacul se ridică cu șgomot și bucăți de carne sunt asvărlite înlăuntru. Acum începe lupta pentru existență. Bucățile sunt prinse din sbor și înghi-țite nemestecat.

Urșii sunt însă mai blajini. Până la vremea mănăcării își sug un-ghiile.

Unul, printr-o șpărtură a grilaju-lui de fier, hăgă laba să fure din cușca lupilor, cari se bat, o fărîm-tură de carne, pe care apoi o mănăncă tacitos. Masa se isprăvește repede și animalele săurate se măi domelesc. Lupii își reiaș plimbările halucinate; urșii lungiți pe labe vi-sează nepătrunșii codri de brad, cu văile pline de fragi și de smeură.

Maimuțele se desfătează mai in-teligent. Se aleargă ca niște copii,

fac fel de fel de caraghieslăcuri. Una dintre ele pânduște o vrabie, ce stă șgribulită pe o ramură apropi-ată. Deuș sau retras într'un colț săgănat și fac dragoste.

Amurgul coboară tot mai vioruș asvărind o gamă de nuanțe peste suprafața lacului, unde sute de pă-sări de apă: berze, cocostărci, băt-lanți stau într'un picior privind triste zările adânce, pe care le stră-băteu altă dată acești regi ai ae-roluș. Din când în când, câte un pelican gușat, care a căpătat parcaș pe aripi reflexe din văpaia amur-ului, uitând că penele îi sunt smulșe, deschide aripel grele bă-tând zadarnic aerul care nu l mai poate sustine.

Și într'un avânt mecanic, toți ce-lalți tovarășii, destinați la rândul lor aripelă tăiate, într-o rătărire desnaăjdădută.

În colivile strâmte, vulturii, cu ciocul între pene, stau îndurerați privind cerul. Ochii lor adânciți în depărtări, vor parcaș să soarbă via-ța liberă de dincolo de grilajul de sârmă și arare ori pliscul lor se deschide aduc să soarbă aerul ce le lipsește; ei care străbăteu altă-dată largile spații aeriene, care își aveau cuiburile lor în stănci, care se bucurau de viață liberă, de pă-duri, de soare, acum închisi, robiți și batjocoriți de oameni, stau re-semmați vrzindu-si în tăcere visul lor misterios.

Și de-asupra imensului parc, ca-re adăposteste atâta durere și atâ-ta prisos de viață robită, noaptea se lasă tot mai albastră, tot mai u-dăncă, incluzând ochii păsărilor și a viețășilor prizoniere, voind parcaș să le adoarnă o clipă în suflet tris-tețea nesfârșită a nostalgiei.

LA CRAMA LUI TOADER VIERUL

de N. PORA

Cei doi prietenii umblau de-o zi întreagă, fără popas, nelăsând caii din trap, de cât ca să răsuflă și s'o pornească iarăși, și măi aprigi, la goană.

Iar apoi, se lăsau duși în voia cailor cari sburau parcă, trecând ca două săgeți abia desprinse din arcuri.

Și cum dinspre munte se aprindeau necontenit hăcuiri de fulgere, călăreții, cu inima strânsă de teamă, gonitau și măi mult, simțind trebuința să se aile la un adăpost sigur.

De odată, printre vîile ce le atîneau calea, de o parte și de alta, scîpîră printre arăcii înalți, luminițe ce le deteră speranța unui popas apropiat.

Se apropiase de crama și, plini de bucurie, în nechezături ascuțite ale cailor, volos și ei de apropierea odihnei și nutrețului — olinură încă puțin într-un trap mărunat, la tăvăleală.

Sprîjinită într-un mal mare cu totul împrejmuțată, de vie, crama era cu vechiu-i garlici mare și cu prispa largă, răzimată pe stâlpi tari, una din multele și încăpătoare case din tinutul acela binecuvîntat de Dumnezeu cu rod din belșug.

Când ajunseră în fața ușei, un lătrat amaric de câine îndărjit îi vesti de paza neadormită a casii, și tot deodată îi sili să vadă, ivindu-se în ușe, o formă garbovită:

— Tac!, Dolofei!, tac!

Auziră un glas răgușit, aproape stîns și apoi:

— Da' pe cine căutați?

Unul din călăreții spuse vesel:

— Oameni buni! moș Toader!

— Irva! Coane Titică! Bine-ai venit!

Și apoi se auzi glasul iarăși, domolind căinele:

— Tac!, Dolofei!, tac!, c'a venit cuconu să ne vadă...

Și glasul se pierdu în fundul cramei, din care vierul leșea înainte noilor sosiți, cu un felinar în mână.

Luminița aceea micuță le lăsa o dără de lumină printre hopurile drumului, deschizându-le calea spre mijlocul curții, în fundul căreia se vedea magazia cu vinurile și toate unețele unui bun vier.

Intrară în crama salutați de hămălicele unui câine ciobănesc, cenușiu și cu scîpîri de ațel în ochii lui de paznic neadormit.

— Dolofei! — spuse unul din noii sosiți. — Ce nu mă mai cunoști?

— Da' de unde să te mai cunoască! — spuse bătrînul vier, descoperindu-și țigva goală pe jumătate, când văzu pe cuconii că-și scot șepcile din cap.

— Și, apoi, dînd din cap:

Dumneata nu ai mai fost pîici de trei ani. Și de, boerul, ca omul bătrîn, azi, măine, cine știe! Că și eu, poate s'o îndura Maica Domnului să mă scape mai iute.

— De ce să te scape moș Toadere? — Da' de blestemata asta de viață! Că pentru omul sârman e numai foc și jale, iar pentru al bogat numai lucruri și boale.

— Păi vezi, moșule, că singur o spusese!... îi zise bătrînului cel căruia îi spusese pe nume vierul.

Moșul prinse să zîmbească, arătînd două gingii, aproape fără dinți, mormînd:

— He; iac'ășa! Spui și că nu pot să tac, ca prostu! Da' m'atîierfa și dumneavoastră...

— Da-i vorba că mîncăm moșule, că d'ale băuturii știu că nu-ți lipesc!

— Ei, slava Domnului, și să-i blagoslavească zilele lui conu Iordache că am aici de toate.

Și spunînd acestea eși în tindă, de unde se întoarse cu niște cărnați, și o halcă de pastramă, deschizînd apoi o ladă, scoase mălai și niște ouă.

Și măi apoi, sporovîind, într'una cu glasuri așezate ca un tîlc dintr-o carte rară, bătrînul învărti, pe jericul din belșug, o mămăliguță vîrtoasă și apoi mirosul mămăligii și pastramei și jumărilor le dete ghies tinerilor să se așeze cum putură la măsuta cu trei picioare, apucînd din înmătășile acelea, măi cu furculița, măi cu unghiulița, cum puteau.

Și apoi vinul începu să gâlgaie din garafa burduhoasă, pe care o aduse plină ochi moș Toader, avînd grije să-și umple și lui o ciubucă, să ciocnească cu cuconii.

După ce-și potoliră foamea oaspetenii bătrînului vier, împinsi de o veselie cu atît măi la locul ei, cît garafa fusese golită o dată și din cea de a doua nu măi rămăsesse, de cât ce aveau în ulcele, îl luară iar la zor pe moș, cu întrebări, la care el le răspunse cu aceiaș sfătoșenie, ce începu să-i irosească de-a bîncie, gîfîindu-i la somn.

Iar moș Toader, când închise ușa după ei, rămînînd singur cu Dolofei în ușa tindei, încheie spunînd parcă tovarășului lui de singurătate:

— Teți ca unul! Așa v'am știut și așa o să vă pominesc pînă oi putrezii...

Și, picînd din lulea, rămase pe gînduri, în ușa cramei...

AI VREA SA MORI...

AI vrea să mori, când frunza moare
In liniștea de cîmîiri
Și trec, spre alte țări, cocoare
In toamna plină de nîrîstare
Urmînd neruptul vremii fir...

Iei, colo, picură frunzișul
Pe nînsul vechilor aiei
Rîritu-s'a de tot desisul —
Se scutură bătrîniții tei.

Apusu-și tremură, căpăia
Și roșii razele-i aprinse
Săștern pe palida cîmpie
Ca viața, pe obrazuri stinse.

Te scutură șiorul toamnei
Și-ți toarnă n' suflet amîntiri
Din clipe vechi, pierdute-aproape
In hăosul de noi gîndiri.

Și parcă sînd golul rece
Pustiă, ca suftele de morți
„Și ai vrea să mori... dar vremea trece
Și viața tot naintă-o porți...”

Gabriella I. Anastasiu-Vuculescu

— 000 —

Convorbiri astronomice

MINUNEA LUMINEI

Am măi vorbit despre lumină, dar câte oare nu se pot spune de acest fenomen curios, mulțumită căruia ne putem da socoteală de tot ceia ce ne înconjoară? Ce sunt sorii imenși dar îndepărtați în mijlocul cărora se află și umilul nostru Soare? Pentru noi, cari îi privim de la o depărtare atît de mare, toți sorii sunt niște simple puncte luminoase. Cu toate acestea, razele pe cari ni le trimet ajung ca să le putem analiza și să ne putem da seama de elemen-

tele chimice ce ard în sânul acelor sori.

Știm că lumina nu e de cât o vibrațiune a eterului, a aceluși mediu pe care nu-l vedem, dar care ne este atît de necesar pentru a ne putea explica multe fenomene și măi cu seamă propagarea luminei.

Lumina se propagă în unde, în valuri ce le-am putea asemui în mod grosier cu undele ce le face o piatră pe care o aruncăm într'un lac. Ați văzut cum se nasc creste și văi pe suprafața lacului. Apa nu se mișcă, ci numai unda și un dop de plută, se va ridica și se va lăsa, aproape pe același loc. Cu cât ai aruncat piatra cu măi multă putere, cu atît crestele ca și văile, vor fi măi pronunțate.

Așa e și cu lumina. Moleculele cele încălzite ale unui soare, în mișcare continuă, provoacă în eterul înconjurător o serie de vibrațiuni, de unde cu creste și văi, ce se transmit mereu, pînă ajung și la ochii noștri.

Lumina nu se propagă decît instantaneu, ci îi trebuie un timp oarecare, ca să străbată o anumită distanță. Sunetul, care e tot o vibrațiune, care tot în unde se propagă merge mult măi încet. Poate ați văzut pe cîmp, la o mare depărtare, pe vre-un om care lovește cu toporul în vre-un copac. În acest caz ați observat că vedeți când omul a dat lovitura, dar zgomotul nu se auzea tocmai atunci, ci puțin măi tîrziu.

Orî cât de mică ar fi distanța, simți repede această deosebire. Aceasta pentru că lumina face 300 de mii de kilometri pe secundă, pe când sunetul abia face vre-o 340 de metri.

Cum s'a calculat iuteala luminei ar putea să formeze un articol întreg. Știm însă cu siguranță și prin diferite metode, că iuteala ei este cea indicată măi sus. În acest caz, dacă știm la ce depărtări se află unele astre, putem să aflăm cît timp îi trebuie luminei să vie pînă la noi.

Cum Luna se află la 380.000 kilometri depărtare, ne dăm seama că nu vedem Luna așa cum e în clipa când o privim, ci cu o secundă și un sfert dintr'o secundă măi de vreme. Soarele aflîndu-se la vre-o 149 milioane kilometri, îl vedem cum era cu 8 minute înaintea observației, iar lumina celor măi apropiate stele ne vin în zece și sute de ani, cu toată iuteala ei de 300.000 km. pe secundă.

Sunt stele de la cari lumina ne vine în mil și poate în zece de mii de ani. Vă puteți închipui depărtările la cari se află, depărtări de la cari, Soarele nostru nu s'ar măi vedea de cât cu cele măi mari lunete ale omenirilor ce ar locui pe îndepărtatele planete din jurul acelor sori.

Și numai lumina ne dă de veste despre existența acelor corpuri cerești. Pot să măi existe milioane de alte corpuri în spațiul cel fără de sfîrșit, pot să existe nenumărate corpuri întunecate în universul nostru, dar ele nu există pentru ochii noștri.

Cum se poate însă ca sute de milioane de stele să ne trimită undele lor luminoase și cu toate acestea să ne sosească undele fie căruia punct stelar în parte? Cum nu se incurcă ele unele pe altele? Ce mediu curios e acel eter misterios, care propagă toate undele luminoase? Intrebări fără răspunsuri de o cam dată, măi ales că învățații se silesc să găsească noul mijloc pentru a dovedi existența eterului, existență contestată de unii.

Victor Anestin

— 000 —

Viitorul rege al Albaniei

Printul Wilhelm de Wied

Răducu

Temperatura Săptămânei

DOUĂ INTERVIEWURI

Fuge cât îl ziulica de mare după vagoanele de tramvai, cântând din vioara-i scorbjită cântece de mahală. E mic: un pumn numai. Imbrăcat sdrențuros, cu fața scorbjită, cu privirea stearsă, încercuită de dungă vinete, — el e icona adevăratei mizerii.

De cum tramvaiul trece colțul și se oprește, așteptând pe cel din direcția opusă, urechea pasagerilor moleșiți de căldura zăpușitoare a zilei de vară, este izbită de sbornăitul arcușului din mâna lui. Cântă repede; la intervale, când mâna amorțește mănuiind arcușul, se oprește și începe a cânta din gură. Cel de pe bănci cascade plictisii; lăutarul face înconjurul vagonului, cântând urechi, când din vioară, când din gură, pândind cu privirea laconică mișcarea vreunui care duce în silă mâna la buzunarul vestei, spre a-i svârli un gologan.

Eu nu-l cunosc de mult: de prin Aprilie doar, de când m'am mutat cu casa prin părțile acestea. La început cântecul lui mă indispucea; încetul cu încetul, însă, am prins a-l avea drag. Figura cea a lui, pîpnică, cu vinele eșind pe la temple, îmi făcea milă. Înainte ascultam sbornăitul vioarei lui cu neplăcere; acum îmi plecam urechea... Mănuia arcușul cu dibăcia caracteristică țiganilor.

Într-o zi i-am aruncat un gologan. Cum vagonul se opri se ca de obicei și cum celălalt nu se ivea încă, am prins să-l cercetez puțin.

— Cum te cheamă pe tine?

— Radu, boerule; da taica îmi zice Răducu.

— Și câți ani ai tu, măi Răducule?

— Opt, merg pă nouă sâru' mâna.

— Si ce-ai să te faci tu?

— Lăutar!

— Câștigi mult pe aici, ziua?

— Un franc, un franc jumate, conașule.

— Și ce faci tu cu banii cari îi câștigi? Te văd sdrențuros. De ce nu îți iei ceva pe tine? Sau ce scoți, îi dai la riscă?

Zămbi trist:

— Nu, zău, să mor dacă îi dau la riscă; mi-i ia taica pe toți...

— Taică-tău? Și ce este el: tot lăutar?

— Nu; e salor la bina. Uite lucrează colo...

Ceva mai înainte, se construiește o clădire nouă...

— Bine măi, și ce face tată-tău cu banii?

— Îi bea boerule; și după ce se îmbată mă ia la bătae!

Felul nevinovat în care mi-a spus el acestea, m'a făcut să răd... Săracu, bietul Răducu! Alcargă cu capul gol prin căldura cea mare. Își frige tălpile de asfaltul incins, îi amorțește mâna pe arcuș, îndură câte-odată și sfărcu lăicului vreunui vizitii hain, și tot el păgubaș.

— Să nu-i mai dai lui tată-tău, măi Radule; asunde-i undeva și cumpără-ți din când în când câte ceva pe tine. Sau altfel: de ce nu-i dai mă-ti? Că ea nu-i dă poate ea tată-tău pe băntură...

Țiganul mă privi cu tristețe:

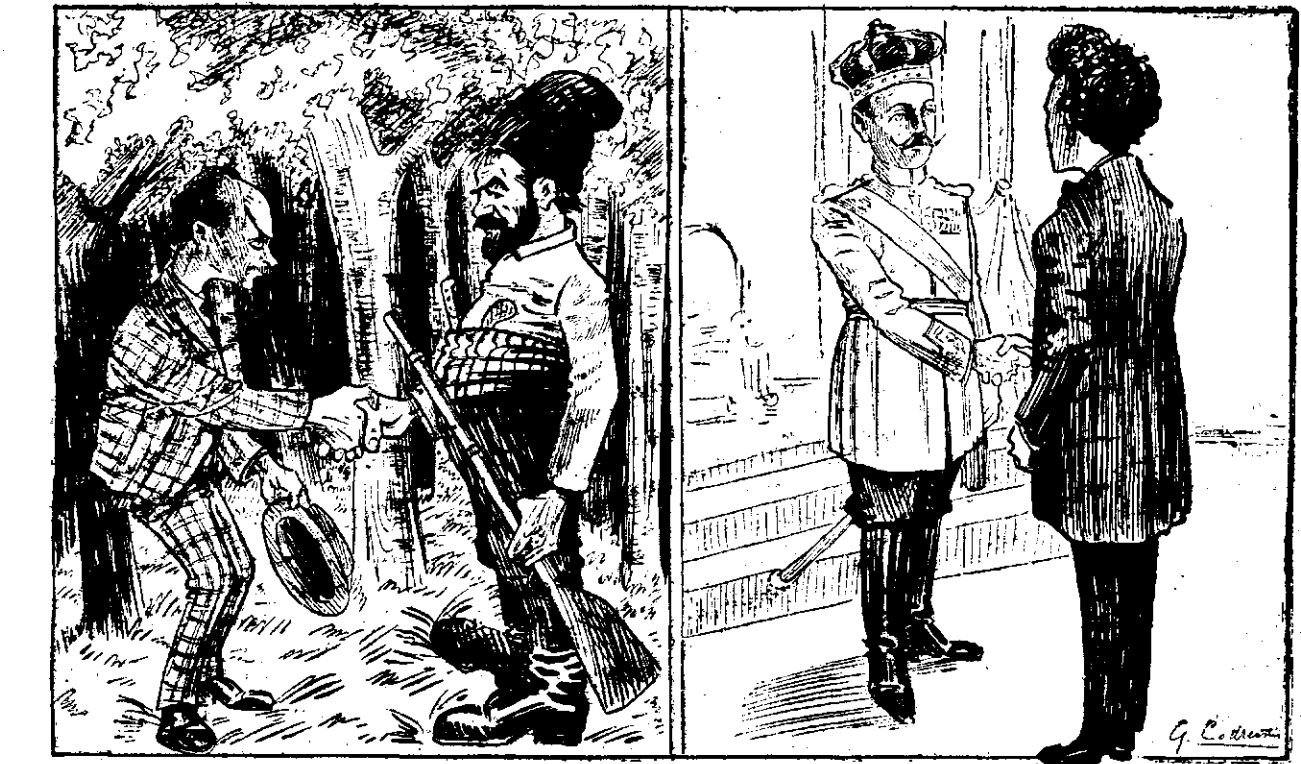
— N'am mamă boerule; mi-a murit de mult... Ea era bună săraca; da taica o bătea mereu, și de-ai a'sa dus...

— Bine, atunci strânge-ți tu singur...

— Depăba boerule; am mai făcut eu așa înainte... Strângeam bani, mă întoleam, — și bătrânul, când i se făcea de hânt, mă deslăca și-mi vindea sdrențele...

Vagonul opus se apropia; cel în care mă aflam eu se puse în mișcare. Răducu fugi de lângă mine și mai făcu odată roata tramvaiului, apoi dispăru.

În zilele următoare mai aila multe dela el: ne împrietenisem bine; a-

Cum a fost primit ziaristul Coccă de d. Pantelimon.

Cum a fost primit ziaristul Fermo de regele Greciei.

vea gologanul asigurat. Intâmplător putui să-l văd și pe tată-său. Mi l'a arătat ei: era un țigan ursuz, cu fața bojită de muncă și de băntură.

— Bea mult tată-tău, măi Radule?

— Mult boerule: până cade pe bănci...

— Și din ce câștigă el, nu pune nimic la o parte?

— Nimic boerule; ba mai face și datorii, încă!

— Dar iarna cum o duceți voi?

Se intristă.

— Greu de tot conașule; dumneata miez nu știi... Taica se îmbată și iarna, că găsește, da eu rabd mult! Umbiu neimbrăcat ziua pe străzi și cânt; și iarna e frig, boerule, și nu câștig mai nimic... Că iarna cine stă să mă asculte boerule? Și la noli în odaie n'aveam foc, și e frig boerule, și eu mă culc așa înghețat... Puf pe mine toate țoalele, da tot mi-e frig! Și afară vântul șueră tare de tot; și târziu, după miezul nopții, vine și tata; și atunci mă injură și mă ia la bătae, boerule... Săraca mama mea! Că ea ținea la mine, conașule...

Răducu plângea încet, trist, cu piciorul atârnat de scara vagonului, cu vioara sprijinită sub bărbie, cu arcușul întins de parca atunci ar fi terminat să-l ar fi vrut să înceapă un cânt îndușător. Pasagerii se uitau la el cu milă: „Săracu, bietul țigan!” Eram mișcat.

Îi zice:

— Nu mai plânge, măi Radule! Tac! Are să treacă timpul, ai să te faci mare, ai să cânti cu vioara, ai să câștigi parale... Și atunci, băiatule, n'ai să mai suferi...

Răducu mă privea cu ochii umezi;

— Da boerule, dar până atunci?

Nu aveam ce-i răspunde; tăcui.

S'a răcit timpul. De vre-o săptămână ploaie în șir. Arborii s'au golit de podoaba lor. Curând, curând, trebuie să cadă și zăpada...

Sunt trist acum: necăjitul, Răducu nu se mai iese pe lângă vagoanele de tramvai cu vioara lui cea scorbjită... Binaua la care mugăcesc tată-său e pe isprăvite. Pe Răducu nu l'am mai văzut de când s'a stricat timpul; cu siguranță, o fi răcit. Mă învățasejm mult cu el! Necazurile pe cari mi-le povestea atât de îndușător, mă pătrundeau adânc...

N'am mai putut să rabd. Într-o zi

m'am coborât la curbă din tramvai și mi-am îndreptat pașii spre clădirea cea nouă. Era frig... Din văzduhul greoi — bură de ploae rece — cernea, pătrunzând până la piele. Nu am găsit pe tatăl lui Răducu, acolo. Am întrebat de el. Un salahor mi-a eșit înainte.

— Nu e aici — îmi zice — e la spital...

— Îi e băiatul bolnav?

— Aș, i-a murit!

Tresării brusc; lucrătorul se uită îngrijat la mine:

— Ce e? Vii rău?

Nu-i răspunsei. M'am depărtat tăcut de-acolo... Din văzduh bură de ploae cernea într'una, pătrunzând la oase. Eram din cale afară de trist...

... Desigur că ploile reci l'au răpus pe bietul Răducu! O, mițitelu! De-ar fi avut și el cum au atâția alții: o haină mai bună, o gheacă care să-i acopere piciorul c'etrepăda atât, o mamă — da, măi ales o mamă! — care să-l mângâie și să-i schimbe țoalele ude, nu s'ar fi prăpădit...

De trăia, cine știe, poate ar fi ajuns și el timpuri mai bune...

— Dar până-atunci?

Răducu grăise acestea odată. Și vorbele lui aveau un înțeles adânc.

Ion Fas

ooo

EX-LIBRIS

Priveliști din viață, de Traian Demetrescu, „Biblioteca pentru toți” No. 779-780.

Traian Demetrescu! E un nume ce a început să fie uitat prea de vreme. E drept, că felul lui de a simți și a-și nota sentimentele, era cu totul altul; și dacă ar trăi, apoi brutalitatea vieții intense de azi l'ar fi făcut să nu mai scrie. Nu au trecut zece de ani de pe timpul când trăia Traian Demetrescu și cu toate acestea câtă deosebire între curentul sentimental, uneori prea „larmoyant” chiar de pe atunci și cel de azi.

Era natural pe acea vreme să scrii:

Bavaria e plină toată
De munți, de ape și femei
Și nu-i draguță să nu-și aibă
Draguțul ei.

Nu mult mai înainte, Macedonski cântase „Buchetul”, iar cel mai-fără talent din toți, răposatul Carol Scrob fredona mereu române sentimentale ce făceau bucuria vremii.

Era ceva dulceag în întreaga literatură, cei cari urmasera lui Eminescu, luând și ei din opera maestrului numai cea ce era în spiritul timpului: sentimentalismul.

Eminescu avea însă multe alte coarde pe lira lui, dar celelalte vi-brauri mai greu sub o mână neinde-mănatecă.

Dacă mulți pe acea vreme, se sil-leau să fie sentimentali, fiind că așa cerea moda, Traian Demetrescu era dintre cei puținii, cari cântau așa fiindcă așa le era ființa întreagă. Bolnav încă din copilărie, bolnav mereu cât a trăit, el a răspândit în tot ceea ce a scris, versuri și proză, o melancolie ușoară, care rare ori se transforma și în pesimism. Filozofia lui nu era decât consecințele unor rari răsvrății în contra naturii. Altfel, de obicei, adora natura, adora și pe rasticii ei locuitori, plângea nenorocirea unui cal bolnav și se indiușea pentru o biată păsărică. Era un adevărat romantic. Avea însă un mare public care îl înțelegea și astăzi chiar, trebuie să mai fie în unele colțuri ale acestei țări, mulți tineri și tinere, cari n'au auzit încă despre moartea sentimentalismului.

Chiar printre actualii scriitori sunt mulți cari găsesc că Traian Demetrescu ocupă și va ocupa multă vreme încă un loc cât de modest în literatura noastră.

Biblioteca pentru toți i-a tipărit mai toate scrierile sale și cea din urmă e „Priveliști din viață”. *Iubita, Cum Iubim, Intim, Sensitive, Aquarele* etc., sunt volume dragălașe, pe cari le citești repede, ușor, cu plăcere, împrietenindu-te cu acest suflet delicat, cu acest adevărat sensibil.

Deși nu avea o cultură oficială, deși nu știu dacă isprăvise clasa III-a a liceului din Craiova, Traian Demetrescu a ținut să se cultive singur, cu toată viața sbuciumată ce o ducea uneori. După câteva zile, sau poate și luni de vagabondaj, se retrăgea în căsuța lui văruiată, cu pâlmarul îngust ce da în stradă, casă de păpușe, și în odaia lui, se cufunda în citirea marilor scriitori ai omenirii. Citise și pe clasici!

NOUA SERIE A

Marilor Premii

ce se vor oferi de

Ziarul UNIVERSUL

abonaților săi la tragerea din luna Noiembrie 1913:

Lei **6.000** **Lei**

BANI IN NUMERAR **BANI IN NUMERAR**

Un elegant DORMITOR de BRONZ

de mare valoare, al 10-lea dormitor furnizat pentru premiile noastre, de cel mai recomandabil depozit de mobile de fier și bronz „Industria Metalică MARCU” și una SOBĂ „GODIN” „Industria Metalică MARCU”

de mare valoare, al 10-lea dormitor furnizat pentru premiile noastre, de cel mai recomandabil depozit de mobile de fier și bronz „Industria Metalică MARCU”

JUMATATE GARNITURA MOBILA COMPUSĂ DIN: O CANAPEA, DOUĂ FOTOLIURI ȘI PATRU SCAUNE.

O oglindă venețiană. - Una masă elegantă de mahon cu cristal

Una frumoasă Lampă pentru atârnat. - Una sobă calorifer sistem german

Toate acestea cumpărate dela marele magazin de mobilat MARCO DATTELKREMER, strada Carol No. 62, București.

Un Dormitor de lemn fin

construit în marea fabrică de Mobile de lemn MARIN V. GANEA, șoseaua Miha-Brașul No. 37 și strada Șerbănică No. 10 — Sucursala: Călea Victoriei No. 107.

3 Costume naționale

Un elegant și pi.oresc costum țărănesc pentru dame model Breaza de o culoare albastră ca a cerului senin
Un splendid costum țărănesc ca acela al Bucăre celor roșu, dăruie însă la vedere și bogat împodobit.
Un costum țărănesc după modelul celor purtate de Câmpulungence, neîntrecut, superb, așa cum numai în vis ai vedea, alb.

DOUĂ GHERE FINE draguțe, de le- ar invidia orice oraș ură cu gust
O GAMASUȚA lucrată cu o rară delicateță în galben și negru

UN GRAMOFON foarte elegant, cutia de stejar, cu plăchete de meta, și în nichelat, cu 6 plăci duble, adică 12 cântece.

UN FLAUT DE ABANOS, cu 12 clape, într'o cutie fină căptușită cu catifea.

UNA VIORĂ FINĂ cu arcuș și accesorii de rezervă.

Toate aceste cumpărate de la Marele Magazin de muzică Jean Feder, București, calea Victoriei 54, Furnisorul Curței Regale.

UNA MADOLINA italiană de palisandru, ornamentată, cu testiera prelungită, specială pentru concert.

UNA CHITARA cu mecanică.

UNA HARMONICA cu două rânduri, cu 19 clape și 4 basuri, burduful dublu, cu colțuri de metal.

Cumpărate de la Magazinul de muzică „A. Harpa”, București, strada Cotlet No. 5.

UNA BICICLETA ELEGANTA „SPORT” cu roata liberă și frână automată prin contrapedalare.

UNA PUȘCA de vânătoare cu două țevi, țevile de oțel, „Bayard”, din renumita fabrică de arme „Pieper-Bayard”. Această armă are 4 zăvoare de siguranță, țeava stângă choke-bore și poate întrebuința atât pulberea neagră, cât și pulberea fără fum.

UNA CARABINA semi-automată de mare precizie „Pieper” cu unu garantat precis.

UN REVOLVER SISTEMATIC.

Cumpărate de la marele magazin de arme și biciclete B. D. Zismann, furnisorul Curței Regale, calea Victoriei 44, București.

UN POLICANDRU fin venețian cu 5 brațe, pentru gaz aerian, cumonată cu la renumita Casă Teich & Comp. Succesorii Carol Weinich, str. Cobălășeni (fost berzei) No. 9 București.

UN COSTUM DE HAINĂ (saco) după măsura și alegerea stăpânului, care se va confecționa de cunoscuta croitore Jaques Grünberg, str. Academiei No. 25.

UNA FRUCTIERA în formă de scoică susținută de un ințeles și are pe pedesul; totul de metal argintat.

UNA FRUCTIERA cu sp. ce de grâu de metal oxidat

2 VASE DE CRISTAL culoarea inclisă cu pictura de aur, în suport de metal argintat, cumpărate dela cunoscutul Ma-

gazin de bijuterii Th. Radivon, B-dul Elisabeta 8 bis, București.

UNA PENDULA MODERNA de perete, din lemn de nuc cu ințersul la 15 zile, sună la oră și jumătăți.

UN CEASORNIC DE MASA pentru salon, tramos bronzat, garnisit cu pietre similii și așezat pe o sanie înhamată cu un corb.

UN CEASORNIC DE BIUROU frumos bronzat, având calendar mecanic.

6 LINGURITE, AURITE și frumos emailate, cu vederi din București, aranjate în cutie tapisată.

Toate aceste cumpărate dela cunoscutul Magazin de Bijouterie și ceasornicarie. Ceasornicaria Colței str. Colței 31.

2 CEASORNICE DE AUR 14 carate cu câte 3 capace No. 87 pentru bărbați.

3 CEASORNICE DE AUR 14 carate cu câte 3 capace No. 88 pentru bărbați.

1 CEASORNIC DE AUR 14 carate cu 3 capace No. 92 pentru bărbați

5 CEASORNICE DE ARGINT cu bordura aurită cu câte 1 capac marca urpad, pentru bărbați.

6 CEASORNICE DE ARGINT cu bordura aurită cu câte 1 capac.

1 CEASORNIC DE AUR, având și broșă atârnat pe un lanțisor pentru damă.

3 CEASORNICE DE ARGINT cu brățări pentru dame:

1 CEASORNIC DE AUR cu 3 capace emailat cu steluțe, pentru dame.

1 CEASORNIC DE AUR emailat Miosetis, pentru damă.

1 CEASORNIC DE AUR cu 1 capac, pentru dame.

1 SPLENDID OU EMAILAT, suvenir din Karlsbad, cu fotografie Sprudel, servă pentru pudrieră într'o elegantă casetă tapisată cu mătase.

2 GARNITURI „NECESER” pentru toaletă de dame, fiecare garnitură având un elegant sacheu.

6 CEASORNICE DE ARGINT ocsidate, pentru bărbați.

3 Mașini de cusut de mână. - Un vagon de 10.000 kgr. lemne. - 25 Casete „Flora” conținând săpun, pudră și crema flora.

Afară de aces ea, toți abonații mai primesc gratuit un volum din cărțile ce apar în

Editoria Ziarului „Universul”

tiparite anume pentru abonați.

Prețurile de abonament sunt aceleași: Pe un an lei 18; pe 6 luni lei 9.15; pe 3 luni lei 4.85.

Pentru concursarea la premiile de mai sus, abonații pe un an primesc 30 bonuri, cei pe 6 luni 15 și cei pe 3 luni 5 bonuri. Abonații pe un an participă la două trageri, deci după prima tragere vor primi încă 30 bonuri pentru tragerea următoare. — Administrația „Universului” nu întrebuințează incasatori. Plata abonamentelor se face direct la casa administrației ziarului, prin mandat poștal sau în persoană.